

BIODIVERSIDADE: CONSERVAR A VIDA NO PLANETA

Ramsés Pérez

A perda de biodiversidade é un dos principais problemas ambientais contemporáneos. A degradación de espazos naturais, a extinción de especies e a perda xenética por causas antrópicas estímase entre 100 e 1.000 veces superior á que se produciría por causas naturais. Aínda que moitas das actuacións para a conservación escapan ás nosas capacidades como cidadás, tamén é certo que podemos contribuír á conservación de especies, espazos e xenos mediante diferentes accións diarias.

Ramsés Pérez

QUE É A BIODIVERSIDADE?

O concepto diversidade biolóxica ou biodiversidade ten a raíz *bios* do grego, que significa vida e *divers* que significa divisións. Segundo o Convenio sobre a Diversidade Biolóxica (CDB) enténdese por este termo a variabilidade de organismos vivos de calquera fonte, incluídos, entre outros, os ecosistemas terrestres e mariños (e outros ecosistemas acuáticos) e os complexos ecolóxicos dos que forman parte. Comprende a diversidade dentro de cada especie, entre as especies e os ecosistemas.

Blockhus (1995) engade a idea de diversidade xenética. Para el a diversidade biolóxica ou biodiversidade non é só o número de especies dunha zona concreta, senón máis ben a variedade total de cepas xenéticas, especies e ecosistemas que existen na natureza. Por razóns prácticas a biodiversidade adoita subdividirse en tres categorías xerárquicas importantes: a variación no nivel xenético dentro da mesma especie; a diversidade de especies ou o número e proporción das diferentes especies nunha zona determinada; e a diversidade de ecosistemas, que describe a "variación exis-

tente no conxunto de especies e os seus hábitats".

A diversidade biolóxica atinxe evidentemente á bioloxía, mais tamén fai referencia á dimensión social, política e cultural como imos ver.

A SEXTA EXTINCIÓN

A biodiversidade é o resultado de millóns de anos de evolución dos ecosistemas e con eles das especies que os habitan. Porén, as transformacións tanto a nivel local como planetario e as desaparicións actuais non teñen precedentes.

A destrución de hábitats: urbanizacións, deforestación, desecación de humedais, caza e furtivismo, introdución de especies invasoras, sobreexplotación (sobrepesca...), cambio climático, etc., son a causa da extinción diaria de entre 20 e 80 especies, listaxe que non para de aumentar.

Na actualidade diferentes organismos traballan na elaboración de "listas vermellas" de fauna e flora ameazada coa intención de avaliar o seu estado de conservación e sistematizar aquelas especies que enfrontan o maior risco de extinción. A estimación da cantidade de especies existentes no planeta varía entre 2 e 100 millóns, e a cantidade de especies descritas cientificamente é de 1,7 millóns.

A pesares das voces de alarma e o recoñecemento do valor da biodiversidade, os pasos que se están a dar para conservala aínda son insuficientes. Entre outros motivos, esta falta de compromiso e acción para unha conservación eficaz, pode ser debida ao non ser percibida a extinción diaria de moitas especies nin as implicacións que isto supón para o medio e para as persoas. As sociedades humanas empregan unha parte moi

pequena das posibilidades que ofrece a natureza, e o descoñecemento da biodiversidade ten un efecto negativo sobre o uso que se fai dela. Na extinción de moitas especies poderían estar infinidade de novos alimentos ou curas para enfermidades. Poderíase afirmar que levar á extinción especies que aínda non se coñecen é un atentado contra a natureza pero tamén contra nós e as nosas posibilidades de supervivencia no planeta.

Mais a conservación dos ecosistemas e das especies non debería asentarse simplemente nunha visión utilitarista do ambiente propio do modelo económico capitalista, senón no respecto a calquera das formas de vida que habitan o planeta azul.

DA CONSERVACIÓN DE ESPECIES E DE ESPAZOS

As estratexias para conservar a diversidade biolóxica teñen pasado por

Ramsés Pérez

diferentes momentos. Do enfoque da conservación centrada en especies ameazadas avanzouse cara a conservación dos espazos naturais onde estas habitan. Mesmo esta solución esta a ser revisada ao percibirse que o illamento de determinados espazos contribúe ao empobrecemento xenético das poboacións, motivo polo que na actualidade se tende cara unha rede de espazos naturais comunicados entre si por corredores.

En Galiza a situación referida a conservación de espazos e especies non é moi esperanzadora. Nas últimas décadas o país sufriu importantes modificacións na estrutura do territorio e nas actividades económicas que levaron á desaparición de moitas especies. Se ben é certo que aves como o arao das cons, a pita de monte, a perdiz charrela, ou mamíferos como o oso pardo, son especies que teñen poboacións noutros territorios da península ou fóra dela; a realidade é que aquí xa non existen ou teñen poboacións residuais. Aínda que este feito non

supoña a extinción total da especie, si significa a desaparición en terras galegas o que evidentemente contribúe a un empobrecemento da nosa biodiversidade.

Igualmente no referido ao número de espazos naturais e á súa xestión, podemos afirmar que as últimas décadas foron unha época escura. Galiza ocupou durante moito tempo o penúltimo posto do estado en superficie protexida. Mais, a pesares de preverse un aumento no número de hectáreas, a conservación non é simplemente cuestión de cantidade, é dicir de superficie. Tan importante é declarar novos espazos naturais, reservas, etc. como desenvolver plans de uso e xestión que incidan na conservación do espazo protexido e das especies que o habitan.

Diferentes informes constatan como non se está a reducir o número de especies en perigo, a pesares de incrementarse a superficie de espazos protexidos

(véxanse as análises de EUROPARC, ou o Estudo sobre a Sostibilidade en España 2007).

PROPOSTAS PARA A ACCIÓN

Segundo a UICN é prioritario facer visíbeis e atacar as causas da perda de biodiversidade enfrontando o problema desde a orixe e non só paliando os síntomas. Entendemos que a conservación e xestión sustentábel da biodiversidade debe incorporarse á planificación territorial así como ter o seu reflexo nos orzamentos e na política económica galega non como un capricho de "ecoloxistas e científicos" senón como unha dimensión que vai incidir nas nosas posibilidades de supervivencia no planeta e do desenvolvemento como país.

Tamén os estilos de vida repercuten na alteración dos recursos e atentan contra os ecosistemas. No cadro apegado apuntamos algunhas propostas para a actuación diaria de cada un/unha de nós.

PROPOSTAS PARA UN ESTILO DE VIDA RESPECTUOSO COA BIODIVERSIDADE

APOIA o ecoloxismo: a defensa e conservación do medio é tarefa de diferentes organismos gobernamentais e non gobernamentais, pero tamén é cousa túa. A diversidade do movemento ecoloxista acolle numerosas dimensións as que podes sumarte (estudo, reivindicación, conservación, denuncia, etc.).

COLABORA: podes botar unha man en diversos proxectos relacionados co estudo da biodiversidade galega, sexa a través dos grupos ecoloxistas ou doutras iniciativas de estudo e conservación.

CONSUME produtos que apoiem e fomenten a biodiversidade. Cada vez son máis as entidades que desenvolven proxectos que compaxinan a conservación de espazos coa xestión de cultivos ecolóxicos, razas autóctonas, etc. Infórmate e merca alimentos e outros produtos que incidan favorabelmente na conservación de especies e ecosistemas.

CONSTRÚE: a transformación do medio é a principal causa de desaparición de especies en todo o planeta. Podes paliar a situación na túa localidade construíndo un pequeno viveiro de especies autóctonas ou elaborando diferentes refuxios para especies, charcas, caixas niño para aves e morcegos, etc. Practica o ecobricolaxe.

DENUNCIA: non deixes pasar por alto a degradación do teu contorno. Se percibes algunha irregularidade ambiental denúnciao. Podes actuar de diversas maneiras, realizar unha denuncia individual, colectiva ou anónima. Solicita modelos de denuncia aos grupos ecoloxistas ou pídeos e descárgaos nas páxinas das diferentes administracións.

ACHÉGATE E GOZA dos espazos naturais. Unha das mellores maneiras de valorar o medio é coñecer o extenso e diverso patrimonio ambiental. Concellos, grupos ecoloxistas, centros excursionistas e de montaña, etc. realizan saídas e roteiros a espazos próximos e afastados.

PARTICIPA no voluntariado ambiental organizado por moitos grupos e administracións: conservación da fauna e flora, restauración do litoral, eliminación de especies invasoras, voluntariado forestal ou estudo e defensa dos ríos son só algunhas propostas.

Ramsés Pérez

Ramsés Pérez

